

כך מתהווה עבודה לראשונה [144] אחדותה באחרותה; אני, שהוא מושאו של מושג המודעות העצמית, בפועל אינו מושא; ואולם מושא התאווה הוא עצמאי רק כי הוא הסובסטנציה הכללית שלא ניתן לחסלה, הישות הנזלית הזוהה לעצמה. הואיל והמודעות העצמית היא המושא, היא בעת ובעונה אחת גם אני וגם מושא. - ובכך כבר נמצא עבורנו מושג הרוח. מה שייווצר כעת עבור המודעות⁴²² הוא ההתנסות במה שמהווה הרוח, כלומר בסובסטנציה האבסולוטית, אשר בחירות ובעצמאות המושלמות של מודעויות עצמיות שונות שהוות בפני עצמן, היא מה שמהווה את אחדותן; אני שהוא אנחנו, ואנחנו שהוא אני. רק במודעות העצמית, כמושג הרוח, מגיעה המודעות לראשונה אל נקודת-המפנה שבה היא מגיחה ממראיתו הצבעונית של העולם החושי הזה ומהלילה הריק של העולם העל-חושי שמעבר, ונכנסת אל יומה הרוחני של הנוכחיות [Gegenwart].

א. עצמאותה ואי-עצמאותה של המודעות העצמית: אדנות ועבדות

178. המודעות העצמית הווה בעצמה ועבור עצמה, משום ועל ידי כך שהיא הווה בעצמה ועבור עצמה - עבור אחר; כלומר המודעות העצמית הווה רק במידה שהיא זוכה להכרה.⁴²³ מושג זה - כלומר האחדות שבכפילות, האינסופיות המתגשמת במודעות העצמית - הוא שילוב רב-צדדים ורב-משמעויות של מומנטים, שמצד אחד יש לשמור על ההפרדה המדויקת ביניהם, ומצד שני, בהבדל הזה יש להבינם ולהכירם גם כלא-נבדלים, כלומר כמנוגדים תמיד

422. להבדיל מאיתנו, למודעות עור אין מושג של הרוח אלא ראשית רק התנסות בהיותה של הרוח.

423. als ein Anerkanntes: מוכרת ומזוהה כמודעות עצמית מצד אחרים.

במשמעותם.⁴²⁴ מובנם הכפול של הנבדלים⁴²⁵ טמון במהות המודעות העצמית, כלומר בהיותה באופן אינסופי או בלתי-אמצעי ההפך מהמסוימות שבה היא מוצבת. ניתוח מושגה של האחרות הרוחנית הזו [145] בכפילותה יציג בפנינו את תנועת מתן ההכרה [Anerkennen].

179. מה שהווה אפוא עבור המודעות העצמית הוא מודעות עצמית אחרת; היא יצאה מחוץ לעצמה. לכך יש משמעות כפולה: ראשית, היא איבדה את עצמה, כי היא מוצאת את עצמה כישות אחרת; שנית, היא ביטלה בכך את האחר, כי היא גם לא רואה את האחר כישות, אלא את עצמה בֶּאֱחָד.

180. המודעות העצמית מוכרחה לבטל את אחרותה; זה ביטולו של מובן כפול, כאמור לעיל, ולכן גם הביטול הוא כפול-מובן; ראשית, הוא מוכרח לכוון לביטול הישות העצמאית האחרת, כדי להיות באופן הזה ודאי לגבי עצמו בתור המהות; שנית, בכך הוא מכונן לביטול עצמו, כי האחר זה הוא עצמו.

181. הביטול כפול-המובן של אחרותה כפולת-המובן של המודעות העצמית הוא גם שיבתה כפולת-המובן אל עצמה; כי ראשית, באמצעות הביטול היא מקבלת בחזרה את עצמה, שכן היא שוב נהיית זהה לעצמה באמצעות הביטול של האחרות שלה; ואולם שנית, היא משיבה גם את המודעות העצמית האחרת אל עצמה, כי היא הייתה עבור עצמה בֶּאֱחָד, ועתה היא מבטלת את היותה שלה עבור עצמה בֶּאֱחָד, ולפיכך שבה ומשחררת את האחר לחופשי.

182. ואולם תנועתה זו של המודעות העצמית בהתייחסותה למודעות עצמית אחרת דומתה באופן הזה כפועלו [Tun] של האחר;

424. "בלתי-נבדלים", "מנוגדים תמיד במשמעותם": לכאורה, אם המומנטים מנוגדים במשמעותם, כיצד לומר שהם "בלתי נבדלים"? נראה שהכוונה לכך שבניגוד לתפיסת המומנטים השונים כנפרדים לחלוטין זה מזה, "נבדלים", אופן התפיסה השני רואה אותם כמתוברים ותלויים זה בזה, "בלתי נבדלים", וזאת על דרך הניגוד.

425. מחזר גיסא נפרדים, מאידך גיסא מנוגדים, כלומר קשורים זה בזה.

אבל פועלו הזה של האחד יש בתורו משמעות כפולה, כלומר הוא הן פועלו שלו והן פועלו של האחר; כי האחר הוא עצמאי באותה המידה ומסוגר בעצמו, ואין בו כלום שלא בא ממנו. המודעות העצמית הראשונה אינה ניצבת בפני מושא כמו המושא שהווה בתחילה רק עבור התאווה, אלא יש לה מושא עצמאי שהווה עבור עצמו, שהמודעות העצמית לא מסוגלת לפעול בו בעצמה, אם המושא לא עושה בעצמו⁴²⁶ מה שהמודעות העצמית עושה בו. התנועה היא אפוא מניה וביה תנועתן הכפולה של שתי המודעויות העצמיות. כל אחת מהן רואה את האחרת עושה בדיוק את מה שהיא עצמה עושה; כל אחת מהן עושה בעצמה את מה שהיא דורשת מהאחרת, ועל כן היא גם עושה את מה שהיא עושה רק [146] מבחינה זו שהאחרת עושה את אותו הדבר; פועל חד-צדדי יהא חסר-תועלת; כי מה שאמור לקרות יכול לצאת אל הפועל רק באמצעות שתיהן.⁴²⁷

183. לפועלה של המודעות העצמית יש אפוא מובן כפול לא רק מבחינה זו שהוא פועל הן נגד עצמה והן נגד האחר, אלא גם מבחינה זו שהוא באופן בלתי-נפרד הן הפועל של האחד והן הפועל של האחר.

184. בתנועה זו אנו רואים איך חוזר על עצמו התהליך שהוצג כדינמיקת הכוחות, אך הפעם בתוך המודעות. מה שהיה כדינמיקת הכוחות הראשונה עבורנו - כאן הווה עבור הקטבים עצמם. האמצע הוא המודעות העצמית, שמתפרקת לקטבים; וכל קוטב מהווה את החלפת מסוימותו וההתחלפות האבסולוטית בקוטב המנוגד לו. ודוק: כמודעות עצמית כל קוטב אמנם יוצא מחוץ לעצמו; אך בהיותו מחוץ לעצמו הוא בה-בעת עצור בתוך עצמו, עבור עצמו, והמחוץ לעצמו שלו הווה עבורו. עבורו, המחוץ לעצמו שלו הוא

426. ביחס עם מודעות עצמית אחרת, אדם אחר, כל מה שקורה במודעות חייב לבוא בסופו של דבר ממנו, אינני יכול לשנות את מודעותו רק מכוחי.

427. כל מה שמתרחש בין מודעויות חייב להיות פועל משותף.

באופן בלתי-אמצעי כן ולא מודעות אחרת; ובאותו האופן, עבורו, גם האחר הווה עבור עצמו רק בכך שהוא [כלומר האחר] מבטל את עצמו כהווה-עבור-עצמו והווה עבור עצמו רק במודעות העצמית של אחרו. כל אחד הוא עבור האחר האמצע שדרכו כל אחד מהם מתווך ומחבר את עצמו עם עצמו, וכל אחד מהם הוא עבור עצמו ועבור האחר ישות בלתי-אמצעית שהווה בפני עצמה, אשר בה-בעת הווה כך בפני עצמה רק באמצעות התיווך הזה. הם נותנים זה לזה הכרה כנותני הכרה זה לזה.

185. עתה יש לבחון את המושג הטהור של מתן-ההכרה, של הכפלת המודעות העצמית באחדותה, ולראות כיצד מופיע תהליכו של המושג הזה עבור המודעות העצמית. תהליך זה יציג בתחילה את צד אי-ההזנות בין שתי המודעויות העצמיות או את יציאתו של האמצע אל הקטבים, אשר כקטבים הם מנוגדים זה לזה, כאשר האחד מהם הוא רק נותן ההכרה והאחר הוא רק מקבל ההכרה.

186. המודעות העצמית היא בתחילה היות-עבור-עצמו אחיד, שהוא זהה-לעצמו על-ידי הוצאת כל האחרים מגדרו; [147] מהותו ומושאו האבסולוטי הוא עבורו אני; ובבלתי-אמצעיות הזו או בהווה הזו של היות-עבור-עצמו הוא מהווה פרט.⁴²⁸ מה שהוא אחר עבורו הווה כמושא לא-מהותי שמאופיין כשלילי. ואולם גם האחר הוא מודעות עצמית; אינדיווידואל ניצב מול אינדיווידואל. בהופיעם כך באופן בלתי-אמצעי, הם הווים זה עבור זה בצורת מושאים רגילים; דמויות עצמאיות, מודעויות המשוקעות בתוויית החיים⁴²⁹ (כי המושא ההווה הוגדר כאן כחיים) שטרם ביצעו זו עבור זו את תנועת האבסטרקציה האבסולוטית - כלומר החיסול של כל הווה בלתי-אמצעית והיות רק ההווה השלילית הטהורה של המודעות הזהה-לעצמה - או שטרם התגלו זו בפני זו כהיות-

428. Einzelnes: אינדיווידואל.

429. האני והאחר, כאינדיווידואלים, מופיעים כיצורים חיים, כבעלי חיים.

עבור-עצמו טהור, כלומר כמודעות עצמית. כל אחת מהן בהחלט וראית ביחס לעצמה, אך לא ביחס לאחרת, ולכן בוודאותה שלה ביחס לעצמה עוד אין שמץ של אמת; כי האמת של כל אחת מהן לא תתהווה אלא אם היותה של כל אחת מהן עבור-עצמה יתגלה לעצמו כמושא עצמאי, או במילים אחרות, רק אם המושא יתגלה כוודאות טהורה לגבי עצמו.⁴³⁰ ואולם לפי מושג מתן-ההכרה אין זה אפשרי אלא באופן שכל אחד מהם, עבור זולתו, יבצע על עצמו את האבסטרקציה הטהורה של ההיות-עבור-עצמו, על-ידי פועלו שלו ושוב על-ידי פועלו של האחר.⁴³¹

כאמור
הנל

187. ואולם התגלותו של כל אחד מהם כאבסטרקציה הטהורה של המודעות העצמית, פירושה שהוא יתגלה כשלילה טהורה של אופיו המושא⁴³² או יתגלה כבלתי-מחובר לשום מציאות מסוימת, כלומר כבלתי-מחובר לפרטיות הכללית של המציאות בכלל, כבלתי-מחובר לחיים. התגלות זו היא פועל כפול: פועלו של האחר ופועלו שלו עצמו. מבחינה זו שמדובר בפועלו של האחר, כל אחד מהם מכונן אפוא למות האחר.⁴³³ ואולם בכך טמון גם הפועל השני, פועלו שלו עצמו; כי הפועל הראשון כולל את הקרבת חייו שלו.⁴³⁴ היחס בין שתי המודעות העצמיות [148] מוגדר אפוא כך שהן מאמתות כל אחת את עצמה וזו את זו באמצעות המאבק לחיים ולמוות. - הן מוכרחות לצאת למאבק הזה, כי הן מוכרחות, כל אחת מהן, גם באחרת וגם בעצמה, להעלות את הוודאות לגבי עצמה, כלומר שהיא הווה עבור עצמה, לדרגת אמת. ואמנם, רק באמצעות הקרבת החיים

430. כמודעות עצמית.

431. המהלך שבוצע בחלק הראשון, "המודעות", צריך להתבצע שוב, אבל כעת ברמות מושאית, כלומר עבור מודעות אחרת.

432. האינדיווידואל יתגלה לא כהוויה אורגנית, כיצור חי, אלא כמודעות עצמית טהורה.

433. ניתוק מהחיים.

434. כל אחד צריך מבחינתו להתנתק מקיומו האורגני, בכוחו שלו.

החירות עומדת למבחן, כלומר רק הקרבת החיים מוכיחה שעבור המודעות העצמית המהות היא לא ההווה, לא האופן הכלתי-אמצעי שבה המודעות העצמית מופיעה, לא היותה משוקעת בהתפשטות החיים,⁴³⁵ אלא שאין בה דבר שאינו עבורה מומנט חולף, כלומר שאין היא אלא היות-עבור-עצמו טהור. האינדיווידואל שלא סיכן את חייו יכול בהחלט לקבל הכרה כפרסונה; אבל הוא לא השיג את האמת של מי שקיבל הכרה כמודעות עצמית עצמאית. ברומה, חייב כל אחד לכוון למותו של האחר, כפי שהוא מקריב את חייו שלו; כי לאחר אין תוקף רב עבורו יותר מאשר לו עצמו; זו מהותו שלו שמוצגת עבורו כמשהו אחר, הוא הווה מחוץ לעצמו, והוא מוכרח לבטל את היותו-מחוץ-לעצמו; האחר הוא מודעות הווה הכבולה בכבלים רבים; הוא מוכרח להסתכל על אחרותו כמודעות עצמית טהורה או כשלילה אבסולוטית.

188. ואולם ההתאמתות דרך המוות הרי מבטלת את האמת שהייתה אמורה לנבוע ממנה ועמה גם את הוודאות של כל אחד מהם לגבי עצמו; שכן, כפי שהחיים הם חיובת הטבעי של המודעות, כלומר העצמאות ללא השליליות האבסולוטית, כך המוות הוא שלילתה הטבעית של המודעות, כלומר השלילה ללא העצמאות - השלילה שנשארת אפוא ללא המשמעות הנדרשת של מתן ההכרה וקבלתה. אמנם באמצעות המוות התהוותה הוודאות על כך ששניהם סיכנו את חייהם ובזו לחיים בעצמם ובאחר, ואולם זאת לא עבור אלה ששרדו את המאבק הזה.⁴³⁶ הם מבטלים את מודעותם כפי שהיא מוצבת בישות הזרה מסוגה של המציאות הטבעית,⁴³⁷ או שהם מבטלים את עצמם ומבטלים כקטבים שרוצים להיות עבור עצמם.

435. התפשטות, Ausbreitung, בבחינת גולמיות חללית, res extensa, גוף.

436. diesen Kampf bestanden: ונלחמו בפועל בגופו של האחר, כלומר ממש עשו מלחמה.

437. באדם אחר.

ואולם בכך נעלם מדינמיקת החילופין המומנט המהותי, [149] כלומר ההתפרקות לקטבים בעלי מסוימויות מנוגדות; והאמצע קורס לכדי אחדות מתה, שמפורקת לקטבים מתים, הווים גרידא ובלתי-מנוגדים; והשניים לא נותנים ומקבלים את עצמם בחזרה זה מזה באמצעות המודעות, אלא רק מניחים זה לזה בשוויון נפש, כדברים.⁴³⁸ המעשה שעשו הוא השלילה האבסטרקטית, לא השלילה המודעותית שמבטלת באופן כזה שהיא שומרת ומשמרת את מה שבוטל, אשר לפיכך ממשיך לחיות⁴³⁹ גם אחרי היותו-מבוטל.

189. בהתנסות זו, המודעות העצמית נהיית מודעת לכך שהחיים מהותיים עבורה באותה מידה כמו המודעות העצמית הטהורה. במודעות העצמית הבלתי-אמצעית האני האחיד הוא המושא האבסולוטי, אשר עבורנו או בעצמו מהווה אבל את התיווך האבסולוטי ושהמומנט המהותי שלו הוא העצמאות הקבועה. התמוססותה של האחדות האחידה הזו היא תוצאת ההתנסות הראשונה; באמצעותה של ההתנסות הזו מוצבות, ראשית, מודעות עצמית טהורה, ושנית, מודעות שלא הווה רק עבור עצמה, אלא עבור אחר, כלומר כמודעות הווה או מודעות בדמותו של איזה דבר. שני המומנטים מהותיים; - הואיל והם בתחילה בלתי-זהים ומנוגדים וטרם הושגה הרפלקסיה שלהם לאחדות, הם הווים כשתי דמויות מנוגדות של המודעות: הדמות האחת היא המודעות העצמאית, שעבורה המהות היא המודעות העצמית; הדמות האחרת היא המודעות הלא-עצמאית, שעבורה המהות היא החיים או ההיות

438. הלוחמים זה בזה ממש לא יצרו חיבור מודעותי, אלא התייחסו זה אל זה כאל דברים.

439. überlebt: שורד, מילולית "חי מעבר". יש להעיר כי מילולית נאמר: "השלילה המודעותית, שמבטלת באופן כזה, שהיא שומרת ומשמרת את מה שבוטל, ולפיכך ממשיכה לחיות גם אחרי היותה מבוטלת", כלומר, כביכול, מה ששורד את הביטול הוא לא מה שמבוטל, אלא מה שמבטל. ואולם נראה שזו סתירה ממש והמשפט דורש תיקון.

עבור אחר; הראשונה היא האדון, השנייה - העבד.⁴⁴⁰

190. האדון הוא המודעות ההווה עבור עצמה, ואולם לא עוד מושג בלבד, אלא מודעות שהווה עבור עצמה, שמתווכת עם עצמה באמצעות מודעות אחרת, כלומר באמצעות מודעות שממהותה הווה בסינתזה עם הווה עצמאית כלשהי או עם ההיות-דבר בכלל. האדון מתייחס לשני המומנטים האלה - לדבר ככזה, כלומר למושא התאווה, ולמודעות שעבורה ההיות-דבר [151] זה המהותי; ובכך שהאדון (א) כמושג של המודעות העצמית, הוא יחס בלתי-אמצעי של היות-עבור-עצמו, ואולם (ב) הוא הווה מעתה בהיבט כתייווך, או כמודעות עצמית שהווה עבור עצמה רק באמצעות אחר, הרי האדון מתייחס (א) באופן בלתי-אמצעי לשני המומנטים האלה, וכן (ב) באופן מתווך לכל אחד מהם באמצעות האחר. האדון מתייחס לעבד באופן מתווך באמצעות היותו העצמאי של העבד;⁴⁴¹ כי בדיוק כאן מוחזק העבד; ההווה העצמאית היא השלשלת שהעבד לא הצליח לפשוט במאבק וכך התגלה כלא-עצמאי, כלומר כמי שעצמאותו טמונה בהיותו דבר-מה. לעומתו, האדון הוא השלטון על ההווה הזו, כי הוא הוכיח במאבק שההווה הזו תקפה עבורו רק כשלילית; הואיל והאדון הוא השלטון על ההווה הזו וההווה הזו היא השלטון על האחר, על דרך ההיקש האדון שולט באחר. באותה מידה מתייחס האדון בתיווך העבד לדבר; כמודעות עצמית בכלל, העבד מתייחס לדבר גם באופן שלילי ומבטל אותו; אך הדבר הוא בהיבט עצמאי עבור העבד,⁴⁴² ולכן בשלילת הדבר העבד לא יכול להיפטר ממנו עד כדי איונו, כלומר הוא רק מעבד [bearbeitet] אותו. עבור האדון, לעומת זאת, באמצעות התיווך הזה מתהווה ההתייחסות הבלתי-

440. Herr und Knecht: הרמות הכפולה הראשונית של התגלמות הרוח בצורה בין-סובייקטיבית, בצורה של חברה. הרמות החברתית הראשונה היא דמותה של העבדות.

441. חייו.

442. בהגדרה, העבד מהותו כחיים, בהיות-דבר, בחיבור להווה החומרית.

אמצעות כשלילתו הטהורה של הדבר, כלומר ההנאה [Genuss]; מה שלא עלה בידי התאוה, עולה בידי האדון, משמע, להיפטר מהדבר ולמצוא סיפוק בהנאה.⁴⁴³ זה לא עלה בידי התאוה בשל עצמאות הדבר; ואולם האדון, שתחב את העבר בין הדבר לבין עצמו, מתחבר על ידי כך רק לאי-עצמאותו של הדבר ומפיק ממנו הנאה טהורה; את צידו העצמאי של הדבר הוא משאיר לעבר, שמעבר אותו.

191. בשני המומנטים האלה נוצר מתן ההכרה לאדון באמצעות מודעות אחרת; כי זו האחרונה מוצבת במומנטים הללו כלא-מהותית,⁴⁴⁴ ראשית בעיבורו של הדבר, ושנית פתלות במציאות מסוימת; בשני המומנטים היא לא מצליחה להשתלט על ההווה ולהגיע לשלילה האבסולוטית. מצוי כאן אפוא המומנט האחד של מתן-ההכרה, כלומר [151] המודעות האחרת מבטלת את עצמה כהיות-עבור-עצמו ובכך היא עצמה עושה לעצמה את מה שהאדון מעולל לה. נוסף על כך, מצוי כאן המומנט האחר של מתן ההכרה, כלומר פועלו של השני אינו אלא פועלו של הראשון; כי מה שעושה העבר הוא בעצם מעשהו של האדון; עבור האדון, רק ההיות-עבור-עצמו הוא המהות; הוא השלטון השלילי הטהור שעבורו הדבר הוא אין, ולפיכך הוא הפועל המהותי הטהור במצב הזה; ואולם העבר הוא לא פועל טהור, אלא פועל בלתי-מהותי. אלא שלצורך מתן ההכרה ממש חסר המומנט שלפיו מה שהאדון עושה לאחר הוא עושה גם לעצמו, ומה שהעבר עושה לעצמו הוא עושה גם לאחר. כלומר, נוצר מתן-הכרה חד-צדדי ולא-שוויוני.

192. בתוך כך המודעות הלא-מהותית היא עבור האדון המושא שמהווה את האמת של ודאותו לגבי עצמו. ואולם מתברר שהמושא הזה לא מתאים למושגו, אלא אדרבה, במקום שבו האדון הגשים את עצמו, התהווה עבורו משהו אחר לחלוטין ממודעות עצמאית.

443. דרך העבר האדון יכול להפריד בין הדבר לבין ההנאה ממנו.

444. ולכן כהווה רק לצורך מתן הכרה לאדון.

לא הווה עבורו מודעות עצמאית, אלא מודעות לא-עצמאית; הוא לא יודע אפוא על ההיות-עבור-עצמו בתור האמת, אלא האמת שלו.⁴⁴⁵ היא דווקא המודעות הלא-מהותית ופועלה הלא-מהותי.

193. לפיכך האמת של המודעות העצמאית היא המודעות המשועבדת. אמנם זו האחרונה מופיעה כתחילה מחוץ לעצמה ולא בתור האמת של המודעות העצמית. ואולם כפי שהאדנות הראתה שמהותה היא ההפך ממה שהאדנות רוצה להיות, כך גם העבדות תיהפך עם הגשמתה לניגודו של מה שהיא מהווה באופן בלתי-אמצעי; כמודעות שנרחפת בחזרה אל עצמה, העבדות תיכנס לעצמה ותהפוך לעצמאות האמיתית.

194. ראינו מהי העבדות רק בעמדתה ביחס לאדנות. ואולם גם העבדות היא מודעות עצמית וכעת יש לבחון את מה שהיא מהווה אפוא בעצמה ועבור עצמה. כתחילה, המהות עבור העבדות היא האדון; [152] כלומר המודעות העצמאית שהווה עבור עצמה היא עבורה האמת, שאמנם עבור העבדות עדיין לא הווה בעבדות. ואולם בפועל, את האמת הזו של השליליות הטהורה ושל ההיות-עבור-עצמו יש לעבדות בה עצמה; כי העבדות התנסתה במהות הזו בעצמה. הווה אומר, המודעות הזו לא חוששת למשהו מסוים ולא ברגע מסוים, אלא היא חוששת לכל מהותה; כי היא חווה את חרדת המוות, כלומר החרדה מהאדון האבסולוטי. בחרדה הזו התמוסס העבר מבפנים, עבר בו רעד שזעזע את כל קיומו.⁴⁴⁶ אך התנועה הכללית הטהורה הזו, ההמסה האבסולוטית של כל מוצק לנוזל, היא-היא המהות האחידה של המודעות העצמית, השליליות האבסולוטית, ההיות-עבור-עצמו הטהור, שהווה לפיכך במודעות הזו. מומנט זה של ההיות-עבור-עצמו הטהור הווה גם עבורו, כי הוא

445. האמת של מושג האדון היא דמות העבר - כי הוא מקבל את ההכרה, את המודעות לעצמו, ממודעות העבר.

446. alles Fixe: מילולית: "כל דבר קבוע".

המושא עבורו באדון. נוסף על כך, אין הוא מהווה את ההתמוססות הכללית הזו רק בעיקרון, אלא בשרתו את האדון הוא מוציא אותה אל הפועל ממש; בעשותו כן הוא מבטל בכל המומנטים הפרטיים את דבקו במציאותו הטבעית ומכלה אותה בעבודה.⁴⁴⁷

195. ואולם תחושת הכוח האבסולוטי⁴⁴⁸ בכלל, ובפרט מתוך השירות, אינה מהווה אלא את ההתמוססות בעצמה, ולמרות שראשית חוכמה יראת אדוני,⁴⁴⁹ ביראה אין המודעות, עבור עצמה, מהווה את ההיות-עבור-עצמו. ואולם באמצעות העבודה היא מגיעה אל עצמה. אמנם כמומנט של התאוה במודעות האדון⁴⁵⁰ היה נדמה שההתייחסות הלא-מהותית לדבר הייתה מצד המודעות המשרתת, משום שהדבר שומר בה על עצמאותו. התאוה שמרה לעצמה את השלילה הטהורה של המושא ועל ידי כך את התחושה המזוקקת של עצמה. ואולם סיפוק זה הוא בשל כך רק התכלות, כי חסר לו הצד המושאי או הקיום. העבודה, לעומת זאת, היא תאוה מרוסנת, התכלות מעוכבת, כלומר: העבודה יוצרת.⁴⁵¹ ההתייחסות השלילית אל המושא נעשית צורתו [Form] ומשהו [153] קבוע, כי עבור העובד למושא הרי יש עצמאות. האמצע השלילי הזה, כלומר הפועל היוצר, הוא בה-בעת הפרטיות או ההיות-עבור-עצמו הטהור של המודעות, אשר בעבודה היא פוסעת כעת אל מחוץ לעצמה לתוך אלמנט הקביעות; באופן הזה המודעות העובדת מגיעה אפוא להסתכל בהווה העצמאית כהווייתה שלה.

196. ואולם למתן הצורה אין רק משמעות חיובית - כלומר שהמודעות המשרתת נהיית עבור עצמה, בבחינת היות-עבור-עצמו

447. מוציא את ימיו בעבודת האדון.

448. כנראה, תחושתו של העבד מול האדון.

449. תהלים קי"א, י.

450. ראו לעיל: פסקה 190.

451. Bildet: bildet, תמונה, דמות או צורה. Bilden הוא מתן צורה, מילולית:

"יצירה".

טהור, למשהו הווה,⁴⁵² - אלא גם משמעות שלילית לעומת המומנט הראשון של היראה. כי ביצירת הדבר, שליליותה של המודעות המשרתת, כלומר היותה-עבור-עצמה, נהיית עבורה למושא רק על ידי כך שהיא מבטלת את הצורה ההווה המנוגדת. ואולם השלילי המושאי הזה הוא בדיוק הישות הזרה שלמולה היא רעדה. אבל כעת היא הורסת את השלילי הזר, מציבה את עצמה ככזו⁴⁵³ באלמנט הקביעות ועל ידי כך נהיית עבור עצמה למשהו שהווה עבור עצמו. באדון, ההיות-עבור-עצמו הוא עבור העבד מודעות אחרת או כזו שלא הווה אלא עבור העבד; ביראה, ההיות-עבור-עצמו הוא בעבד עצמו; ביצירה הופך ההיות-עבור-עצמו עבור העבד להיותו שלו עבור עצמו, והעבד נהיה מודע לכך שהוא עצמו הווה בעצמו ועבור עצמו. בהיותה מוצבת מחוצה לו, הצורה לא הופכת עבורו למשהו אחר ממנו; כי הצורה היא היותו הטהור עבור עצמו, אשר בכך הופך עבורו לאמת. בהימצאו מחדש על ידי עצמו⁴⁵⁴ הוא מוצא אפוא מובן עצמי משלו דווקא בעבודה, שהיה נדמה שיש בה רק מובן זר.⁴⁵⁵ - לצורך הרפלקסיה הזו הכרחיים שני המומנטים: הן היראה והשירות בכלל והן היצירה, ושני המומנטים הללו נדרשים ככלליים. ללא טיפוח השירות והמשמעת נעצרת היראה ביסוד הפורמלי ואינה מתפשטת על-פני ממשותה המודעת של המציאות. ללא היצירה נותרת היראה פנימית ואילמת והמודעות לא הופכת להווה עבור עצמה. אם המודעות יוצרת ללא היראה האבסולוטית, המובן העצמי הוא מובן שווא; כי צורתה, כלומר שליליותה, איננה השליליות [154] בעצמה; ולכן אין יצירתה יכולה לספק לה את המודעות לעצמה כמהות. אם היא לא סבלה מהיראה האבסולוטית,

452. המודעות, בהיותה הטהור עבור עצמה, הופכת להווה מושאית עבור עצמה, בדמות היצירה.

453. כשלילית.

454. כמוצאו את עצמו מחדש.

455. "מובן משלו", eigner Sinn; "מובן זר", fremder Sinn.

אלא רק מאיזו חרדה, אזי-המהות השלילית נותרה עבודה משהו חיצוני, אשר לא חדר לעצמותיה. הואיל ולא כל גילומי מודעותה הטבעית התערערו, היא עדיין משתייכת בעצמה להוויה מסוימת כלשהי; מוכנה העצמי הוא 'קשיות-עורף',⁴⁵⁶ חירות שעדיין עצורה בעבודתו. כשם שהעצורה הטהורה לא יכולה להפוך עבודה למהות, כך גם אין היא, בהיפרשותה על הווים פרטניים, יצירה כללית, מושג אבסולוטי, אלא מיומנות ששליטתה מוגבלת, והיא אינה חלה על הכוח הכללי והמהות המושאית בכללותה.

ב. חירותה של המודעות העצמית: סטואיות, ספקנות והמודעות האומללה

197. עבור המודעות העצמית העצמאית,⁴⁵⁷ אין מהותה שלה אלא האבסטרקציה הטהורה של האני, וגם אם אבסטרקציה זו צומחת ומצמיחה הבדלים, הבדלה זו לא הופכת עבודה למהות המושאית ההווה בעצמה; המודעות העצמית העצמאית לא הופכת אפוא לאני שמבדיל את עצמו באמת באחידותו, כלומר בהבדלה האבסולוטית נותר זהה לעצמו. לעומת זאת,⁴⁵⁸ המודעות הנדחפת בחזרה אל עצמה נהיית למושג עבור עצמה ביצירה, בבחינת הצורה של הרברים הנוצרים, וקאדון היא חוזה בהיות-עבור-עצמו בה-בעת כמודעות. אמנם עבור המודעות המשרתת⁴⁵⁹ ככזו שני המומנטים האלה -

456. der eigenen Sinn ist Eigensinn: יסודות לפירוש הגליאני ליציאת מצרים -כפרט לעגל הזהב, שאמנם הוא יצירה של העבר המשוחרר, אבל עדיין לא יצירה מתוך הכרה בחירות האבסולוטית.

457. המומנט הראשון של המודעות העצמית - ראו: פיסקה 166.

458. הצעד השני של המודעות העצמית, כלומר ההכפלה באדון והעבר, המובילה להכפלה מושאית: דרך העבר המודעות רואה את עצמה בצורת העבודה, בתוצר; וכאדון המודעות רואה את עצמה ממש כמודעות, כלומר באדון עצמו.

459. מנקודת מבטו של העבר, מודעותו רואה את עצמה בשתי דמויות שונות:

כלומר: היא עצמה כמושא עצמאי, ומושג זה כמודעות ולפיכך כמהותה שלה עצמה - מתפרקים זה מזה. אך משום שעבורנו, או בעצמם, הצורה וההיות-עבור-עצמו הם אותו הדבר, ובמושג של המודעות העצמאית [155] ההיות-בעצמו הוא המודעות, אזי צד ההיות-בעצמו או ההיות-דבר, שמקבל את הצורה בעבודה, אינו מהווה שום סובסטנציה אחרת מלבד המודעות, וכך התהוותה עבורנו דמות חרשה של המודעות העצמית; מודעות שמהווה עבור עצמה את המהות בתור האינסופיות⁴⁶⁰ או כתנועה טהורה של המודעות; שהיא מודעות חושבת,⁴⁶¹ או מודעות עצמית חופשית. כי לחשוב, פירושו להיות מושא לעצמו לא כאני אבסטרקטי, אלא כאני שמשמעותו בה-בעת להיות בעצמו, או להתייחס למהות המושאית כך שמשמעותה תהא היותה-עבור-עצמה של המודעות שעבורה מהות זו הווה.⁴⁶² עבור החשיבה, המושא לא מתקיים בדימויים או בדמיונות אלא במושגים,⁴⁶³ כלומר בהיות-בעצמו נבדל, אשר עבור המודעות הוא באופן בלתי-אמצעי לא ממש נבדל ממנה. מה שאותו מדמים, מה שנותנים לו דמות, כלומר ההווה ככזה, צורתו היא:⁴⁶⁴ היות משהו אחר מאשר המודעות;

ראשית, "היא עצמה כמושא עצמאי": בצורתו של הרבר שיצרה העבודה; שנית, "מושג זה כמודעות": בדמות האדון.

460. המודעות שמוזהה את הצורה של הדבר כמהותו, מזהה למעשה את המהות, את ההיות-בעצמו של הדבר, לא בקיומו הפיזי-חומרי הסופי, אלא בצורה, ב-Form, כלומר במה שאפלטון כינה האידיאה של הדבר - שהיא אינסופית.

461. הופעתה הראשונה של ה"מחשבה", היא המודעות החופשית - המתייחסת אל האידיאה האינסופית, כלומר ה"noos האפלטוני.

462. המחשבה מתייחסת למושאי מחשבה בה-בעת כהווים בפני עצמם ולכן ממש מושאים, אחרים למחשבה, ואולם בה-בעת גם כמושאי מחשבה, מחשבות, רעיונות או "אידיאות", כלומר כמהווים בעצמם מחשבה או מודעות.

463. מושג, Begriff: המושג הוא הוויה מודעותית בבחינת משהו שהווה בעצמו, מודעות כמושא.

464. האידיאה שלו היא.